

hledání jejich strukturální podstaty je pak *simulacrem*, diskurzivním konstruktem, vymezeným intelektuálním a světonázorovým vkladem autora, výpovědní hodnotou použitých pramenů, dumézilovskou ideou indoevropského lidu a tripartitního funkcionálního modelu a *last but not least* minulým bádáním. Čtení Třeštíkových textů se tak stává skutečnou strukturalistickou činností, jak ji definoval Barthes, neboť čtenář potřebuje veškerou svou imaginaci k tomu, aby byl schopen sledovat mnohdy asociativně propojené zákruty autorových úvah. Domnívám se, že právě toho chtěl Dušan Třeštík dosáhnout, a domnívám se také, že to je vůbec největší přednost jeho práce. Už jenom proto si tato zaslouží, aby byla nejen čtena, ale i promyšlena, neboť je vynikajícím základem další, opakované a diskutované barthesovské strukturální činnosti, která vede nejenom k novému vnímání mýtů a dějin, ale i nás samotných jako *les hommes structurales*.

Pavolína Rychterová

Jindřich Růžička, *Hubert Gordon Schauer (1862–1892). Žurnalista, kritik a inspirátor,*

Litomyšl 2002, Město Litomyšl, Státní oblastní archiv v Zámrsku – Státní okresní archiv Svitavy se sídlem v Litomyšli, 507 s., ISBN neuvedeno.

Šťastné vnější důvody v podobě „velkorysého finančního daru“ umožnily, aby bývalý dlouholetý ředitel archivu v Litomyšli Jindřich Růžička dovršil řadu svých textů, věnovaných autorovi *Našich dvou otázek*, knihou *Hubert Gordon Schauer (1862–1892). Žurnalista, kritik a inspirátor*. Předcházela ji samostatně vydaná práce *Zrození kritika společnosti – Litomyšlská léta Huberta Gordona Schauera 1862–1882* (1970), řada studií, článků a referátů, v nichž jsou velmi často prezentovány autorovy objevy pramenů, osvětlujících z dosud neznámých stránek Schauerův život a dílo. Kniha *Hubert Gordon Schauer* představuje jakousi sumari-zaci textů, které dosud Růžička tomuto litomyšlskému rodákovi věnoval.

Růžička utřídí Schauerovy texty na ose kritikových životních osudů. V tomto duchu svou práci rozčlenil do několika oddílů – Litomyšlské kořeny; Vídeň 1882–1886; Praha 1886–1889; Znovu Vídeň 1889–1891; Shrnutí díla a Poslední dny života. Každý oddíl obsahuje monograficky koncipované kapitoly. V kapitolách věnovaných Schauerovým studentským letům, raným slovesným pokusům a prvnímu vídeňskému pobytu se mohl opřít o své obsírnější, již dříve vydané studie. Další kapitola je věnována Schauerově jediné knižní publikaci *Geistiges Leben im zwölften Jahrhundert* (1885), která – kromě nepříliš šťastného pojednání Viléma Bitnara – zůstala stranou pozornosti schauerovských badatelů. Růžička se pokusil tuto historicko-filozofickou práci integrovat do kritikova myšlenkového konceptu. V následujících kapitolách autor probírá Schauerovu spolupráci s Masarykem (Athenaeum, překlad *Základů konkrétní logiky*, paralelnost politického úsilí obou protagonistů), s Časem (obsírné úvahy o *Našich dvou otázkách*), s Českou revuí, jejíž význam autor právem vyzvedává. Samostatné kapitoly autor věnoval Schauerově žurnalistické práci, Roudnickými listy počínaje a Národními listy konče. Literárněkritické tvorbě, na kterou často bývá redukován Schauerův odkaz, věnuje Růžička značnou pozornost, ale poukazuje také na aktivity, které dosud zůstávaly ve stínu (politická publicistika, práce o národním hospodářství, finančnictví apod.).

Již z tohoto stručného přehledu je zřejmé, že Růžičkova kniha představuje všestranného a materiálově bohatého průvodce Schauerovým životem a dílem. Podle autorových slov však předkládaná publikace „nemá být kvalifikovanou monografií (...) má být pohledem na Schauerův dramatický život a na podmínky, za jakých vznikalo v průběhu nemnoha let (...) neuvěřitelně bohaté a rozrůzněné

kritické a publicistické dílo“. Svou práci Růžička pokládá za „přípravnou“, již budoucí badatelé mohou využít ke „kvalifikované odpovědi na veškeré otázky“. Kvalifikované odpovědi v kvalifikované monografii – tato slova jsou symptomatická nejen pro autorovu skromnost, ale můžeme je chápat také jako představu, že jednotlivé okruhy Schauerovy aktivity budou zkoumat jednotliví odborníci – filozofové filozofické texty, ekonomové národohospodářská pojednání, literární historici kritiky slovesné tvorby, politologové žurnalistické žánry atd. Je však ještě možný další výklad této nepříliš jasné programové formulace. Zdá se, že autor chtěl „pouze“ předložit autentickou podobu kritikova díla, která se otevírá pro nejrozumnější interpretace. Dát se však takto do služeb autorovi je značně problematické. Analýza a interpretace počítající s dobovým duchovním kontextem ustupuje do pozadí, dominují citáty ze Schauerových prací spojované průvodním slovem. Proto se velmi často setkáváme s obraty jako např. „Schauer odpovídá, že“ (následuje citát), „kvitoval, že“, „dále čteme, že“, „dodal ihned, že“, „upozorňuje, že“, „vyjadřuje obavy, zda“ apod. Tyto časté obraty jsou symptomatické a proměňují Růžičkův text v pásmo komentovaných či pouze navzájem propojovaných citátů. Tím je exponováno tázání, jakými hledisky se řídí autorův výběr textů nebo výběr těch či oněch citovaných partií. Je to tázání po metodologických východiscích, kritériích, teoretických předpokladech. Jinými slovy: Schauerovu iniciační roli v kontextu radikálních duchovních proměn nelze postihnout ve více méně pasivním přístupu k dílu. Např. z řady recenzí z České politiky (1886) zvolil autor pouze kritiku Lierových fejetonů. Na otázku, proč volí právě tuto kritiku, může autor odpovědět, že ji pokládá za nejpodstatnější. A opět se octneme u stejného problému: Oč opírá autor nastolenou hierarchizaci textů. Je dána kontextem, záměrem, koncepcí?

Poslední kapitolu Růžičkova textu tvoří přehled dosavadních – poměrně početných – interpretací Schauerovy osobnosti a díla. Jediný pokus analyzovat Schauerovo dílo komplexně představuje knížka Antonína Hartla *H. G. Schauer. Literární studie* (1913, 1916²). Studie se měla stát „úplnou rehabilitací“ Schauerovy osobnosti a díla. Proti stále trvajícím legendám o národním nihilistovi kladl Hartl, který byl blízko státoprávně pokrokové straně (studie původně vycházela v *Samostatnosti*), tezi o „moderním nacionalistovi“. Hartla zde uvádím jenom jako příklad, který lze zobecnit: publicisté i badatelé se k Schauerovi vraceli vždy v dobách, kdy se jeho dílo nabízelo k interpretacím, které se stávaly součástí přítomných ideologických, politických či estetických zápasů. Snad právě proto se chtěl Růžička vymknout této časovosti, a proto zvolil postup „informace, citát a krátký komentář“. I v přehledu dosavadních interpretací Schauerova díla postupuje obdobně. Ale právě zde je patrné, jak mu uniká – i přes obsáhlou citaci – smysl uváděných textů. Vždyť i při běžném pohledu na „literaturu předmětu“ se rýsují zcela rozdílné okruhy „návrátů“ k Schauerovi (samozřejmě vnitřně diferen-

cované dle jednotlivých individualit). První okruh (90. léta) Schauera intepretoval z hlediska různě chápané geneze moderny (odtud odlišné akcenty u Mrštíka, Herbena, Šaldy, Karáska atd.). Proto mohl Herben prohlásit, že Šaldova Schauer on neznal. Autor kritik Literárních listů byl integrován do rozdílných myšlenkových konstruktů. Druhý okruh zájmu o Schauerovo dílo byl soustředěn jednak k Hartlově monografii z roku 1913, jednak k Procházkově edici Schauerova díla z roku 1917. Problematika těsně předválečné, válečné i poválečné české společnosti, diferenciací politická i otázky národnosti v nově formovaném evropském kontextu znovu vracely Schauera na scénu českého myšlení (E. Chalupný, A. Novák, E. Rádl aj.). Podobně se na této aktualizaci podepsal nový diskurz české moderny. Třetí okruh interpretací se objevil v druhé světové válce, kdy se Moravec a někteří publicisté pokoušeli představit Schauera jako „ukázněného nacionalistu“, který může inspirovat k hledání nových cest českého národa v rámci Říše (Jan Žižka, Josef Vopařil). Čtvrtý okruh interpretací se odehrával zejména v časech, kdy byly aktualizovány realistické tradice literární, kulturněpolitické i filozofické. Poslední okruh byl iniciován Kunderovým projevem na sjezdu spisovatelů a váží se k němu články rozvíjející jeho teze nebo s nimi polemizující (V. Macura, Fidelius atd.). Samozřejmě že lze tento diskontinuítní proces proměnit na pozvolné, kontinuítní poznávání jednoho neměničícího se předmětu.

Na závěr připojil Růžička soupis Schauerovy publikované tvorby (v předcházejících kapitolách uvádí velmi důležitá zjištění, týkající se ztracených či naopak v archivu nalezených Schauerových textů). Je to v pořadí již třetí soupis a přináší k předcházejícím bibliografiím (Hartl, Procházka) řadu nových položek. Zejména excerptce z denního tisku (*Pokrok*, *Hlas národa*, *Národní listy*) je však provedena velmi ledabytě, schází záznamy řady glos, poznámek i důležitých statí. Jen na okraj konstatuji, že bibliografický zápis je nejednotný, a to i v rámci jednoho periodika. Kniha obsahuje bohatou, mnohdy poprvé zveřejněnou obrazovou dokumentaci a 150 stran nesmírně cenných příloh. Jednak jsou to ukázky z méně známých Schauerových textů, jednak pečlivě sebrané dopisy T. G. Masarykovi a Antonínu Štolcovi.

Růžičkova monografie znovu a velmi naléhavě připomněla jeden z největších dluhů české historiografie, tj. nutnost vydání Schauerových spisů. Procházkův téměř osmdesát let starý výbor je dnes velkou vzácností, třebaže zachycuje Schauerovo dílo jen torzovitě. Do té doby, než vyjdou nové *Schauerovy Spisy*, bude Růžičkova práce mnohým čtenářům sloužit také jako soubor textů, které jsou doposud ztraceny v těžko přístupných periodikách.

Jiří Brabec